

Κείμενο της συλλογικότητας «Ατραπός» για τη συγκυρία

- Posted on [atrapos](#)
- on Σεπτέμβριος 5, 2016

Σε μια προσπάθεια να καταγράψουμε κάποιες βασικές μας σκέψεις για την εποχή την οποία διανύουμε, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της και τις απαντήσεις που πιστεύουμε ότι θα πρέπει να προσπαθήσει να δώσει το ευρύτερο ριζοσπαστικό κίνημα, επιλέγουμε ως αφετηρία ένα από τα κομβικότερα σημεία κριτικής της αναρχικής θεώρησης: το κράτος, το κεφάλαιο και τη μεταξύ τους σχέση. Αφήνοντας στην άκρη τις ιστορικές ρίζες του σύγχρονου κράτους και του καπιταλισμού, πιστεύουμε ότι έχει σημασία στο σήμερα να κατανοήσουμε τον βαθμό αλληλόδρασης και σύγκλισης των δύο, ο οποίος είναι τέτοιος που αφενός μπορούμε να μιλήσουμε για μια συνθήκη σύγχρονου ολοκληρωτισμού, αφετέρου πιστεύουμε ότι αποδομεί την έκφραση αντικαπιταλιστικού (πόσο μάλλον αντιιμπεριαλιστικού) λόγου εφόσον δεν συμπληρώνεται απαραίτητως από αντικρατικό λόγο.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΣ: ΟΙ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ

Τη σύγκλιση μεταξύ κράτους και κεφαλαίου (δηλαδή μεταξύ πολιτικής και οικονομικής ελίτ) δεν την αποδίδουμε μόνο στην τρέχουσα οικονομική κρίση και στις ανάγκες αλληλοϋποστήριξης που αυτή γέννησε. Την παρατηρούμε ιστορικά (κατά καιρούς πολύ πιο εμφανώς, όπως για παράδειγμα με τα ολοκληρωτικά καθεστώτα του μεσοπολέμου). Πιστεύουμε ότι τις τελευταίες δεκαετίες έχει καθιερωθεί ως τάση –με αυξανόμενους ρυθμούς και ένταση– και το τελευταίο διάστημα είναι ιδιαιτέρως αισθητή. Τον σύγχρονο ολοκληρωτισμό, λοιπόν, δεν τον αποδίδουμε σε μια πρόσκαιρη προσπάθεια του καπιταλισμού να επιβιώσει εν μέσω μιας ισχυρής δομικής κρίσης, αλλά τον αναγνωρίζουμε ως μια ευρύτερη προσπάθεια παγίωσης μιας νέας, μόνιμης καπιταλιστικής διαχείρισης. Βασικά χαρακτηριστικά της διαχείρισης αυτής είναι η ακόμα πιο ανηλεής εκμετάλλευση ανθρώπινων και φυσικών πόρων, η απόλυτη εξάρτηση από τις κεφαλαιοκρατικές σχέσεις, ο ασφυκτικός έλεγχος των κοινωνιών, η διάσπαση του κοινωνικού ιστού (τόσο των παραγωγικών/εργασιακών σχέσεων όσο και των κοινωνικών/διαπροσωπικών σχέσεων), η καταστολή των κινήματων αμφισβήτησης με όλο πιο αναβαθμισμένα μέσα κ.ο.κ. Παρότι ο καπιταλισμός διανύει μια ισχυρή δομική κρίση, η ίδια η κρίση προσφέρει ταυτόχρονα την ευκαιρία και ένα εργαλείο για να ισχυροποιηθεί το σύστημα μέσα από μια σαρωτική αναδιάρθρωση. Οπότε η εποχή που διανύουμε είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι αποτελεί μεγάλο στοίχημα το αν θα καταφέρουν να στηθούν αναχώματα (και δη αρκετά ισχυρά ώστε να ανακόψουν αυτή τη σαρωτική επιβολή μιας ολοκληρωτικής διαχείρισης), ή αν, παρά το γεγονός ότι ταλανίζεται από μια κρίση, η κυριαρχία θα βγει στο τέλος ακόμα πιο δυνατή.

Για να αιτιολογήσουμε τον ισχυρισμό μας ότι η κατεύθυνση είχε χαραχτεί προ κρίσης, άρα δεν αποτελεί συγκυριακή συνθήκη, θυμίζουμε ενδεικτικά κάποια γεγονότα-σταθμούς πριν από το 2008 που αποτέλεσαν αφορμή για αποφασιστικά βήματα αύξησης της εκμετάλλευσης, της καταστολής και του ελέγχου στις δυτικές μητροπόλεις και αποτέλεσαν, επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις έναυσμα για στρατιωτικές επεμβάσεις στην περιφέρεια: τα μέτρα που πάρθηκαν κατόπιν των επιθέσεων στους δίδυμους πύργους, στη Μαδρίτη και στο Λονδίνο, τα μέτρα που συνοδεύουν τη διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων (π.χ. Ολυμπιακούς Αγώνες, Mundial,

Euro), τη σταδιακή απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων και της ανταποδοτικότητας μέσω συντάξεων, επιδομάτων, κοινωνικής ασφάλισης κτλ., τις ιδιωτικοποιήσεις και το μονοπώλιο από επιχειρήσεις-κολοσσούς νευραλγικών κλάδων και κοινωνικών αγαθών (π.χ. της καλλιέργειας από τη Monsanto, του νερού από εταιρίες όπως η Veolia ή η Suez, της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών), το περιεχόμενο διακρατικών συμφωνιών (π.χ. γύρω από το εμπόριο ή την αγροτική πολιτική) και τα φοροαπαλλακτικά μέτρα σε όφελος μεγαλοεπιχειρηματιών, την στοχευμένη αυστηροποίηση νόμων και δικαστικών διαδικασιών, τη δημιουργία χώρων κράτησης-βασανισμού (βλ. λευκά κελιά, φυλακές και στρατόπεδα συγκέντρωσης τύπου Γκουαντάναμο).

Η σημερινή ζοφερή εικόνα αποτελεί σύνθεση επιμέρους κομματιών των παρελθόντων ετών, και η τάση αυτή τη στιγμή είναι σαφώς προς όλο και πιο απόλυτες μορφές καταστολής, ελέγχου και επιτήρησης. Ενδεικτικά αναφέρουμε την προώθηση της συμφωνίας TTIP (η οποία δρομολογείται από τις αρχές της δεκαετίας '90 –ως TAFTA–) και το καθεστώς έκτακτης ανάγκης στη Γαλλία (η στρατικοποίηση των σωμάτων ασφαλείας έχει προλειάνει το πέρασμα σε πραγματική στρατιωτική παρουσία στους δρόμους και σε ό,τι αυτό συνεπάγεται). Ο στόχος πιστεύουμε ότι είναι γενικά (αλλά και ειδικά σε μια στιγμή ανασύνταξης του καπιταλιστικού συστήματος, μιας και η τρέχουσα κρίση είναι σημαντική και σε ένταση και σε διάρκεια) να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για νέους κύκλους οικονομικής αφαίμαξης καθώς επίσης να αποτραπεί η ριζοσπαστικοποίηση και η χειραφετητική προοπτική των αντιστάσεων που ξεπηδούν σε διάφορα σημεία του πλανήτη ως αντίδραση σε όλα τα παραπάνω.

Γι' αυτό και δεν συμεριζόμαστε την αισιοδοξία όσων πιστεύουν ότι το ξεπέραςμα της οικονομικής κρίσης θα σημάνει την επιστροφή σε μια πρότερη κατάσταση σχετικής ευμάρειας. Το έδαφος που έχει χαθεί πιστεύουμε ότι έχει χαθεί έως ότου κατακτηθεί και πάλι πίσω. Τα δικαιώματα και οι ελευθερίες (ατομικές και κοινωνικές) που χάθηκαν δεν πρόκειται να χαριστούν πίσω από κανένα κράτος, από καμία κυβέρνηση, μιας και η κατάργησή τους είναι μια χρόνια, καλομελετημένη διαδικασία και διόλου μια συγκυριακή κατάσταση. Το νέο καθεστώς αποτελεί όντως καθεστώς. Στην καθιέρωσή του παίζει, μεταξύ άλλων, μεγάλο ρόλο και ο φόβος. Ένας φόβος (αν όχι τρομοκρατία) που είτε τον σπέρνει είτε τον διογκώνει η κυριαρχία κατασκευάζοντας φανταστικούς εχθρούς ή διοχετεύοντας την αγανάκτηση σε αδύναμα κοινωνικά κομμάτια. Ούτε οι οροθετικές χθες ούτε οι μετανάστες σήμερα μπορούν να υπερασπιστούν τον εαυτό τους απέναντι στην παντοδυναμία των ΜΜΕ και τα αντιδραστικά αντανεκλαστικά που (και) αυτά ενεργοποιούν. Ένας άλλος βασικός παράγοντας είναι η στροφή προς ακροδεξιές φωνές και πρακτικές, αλλά και η υιοθέτηση ακροδεξιάς ατζέντας από κυβερνήσεις διαφόρων αποχρώσεων. Η συντηρικοποίηση στην Ευρώπη είναι χαρακτηριστική, με αποκορύφωμα τις εξελίξεις στην Ουκρανία. Σημειώνουμε επίσης το ρόλο της τεχνολογίας, η οποία στηρίζει υλικοτεχνικά τις πολιτικές επιτήρησης και ελέγχου (είτε μιλάμε για καθαρά στρατιωτικό εξοπλισμό είτε για έξυπνα συστήματα παρακολούθησης).

Ο ρόλος του κράτους

Κατά τον 20ό αιώνα οι κεφαλαιούχοι μία έκλιναν προς την αποδέσμευση από τον κρατικό προστατευτισμό και μία επέστρεφαν κάτω από την προστατευτική φτερούγα του κράτους, όταν το «αόρατο χέρι» της αγοράς προσέκρουε στις εγγενείς αδυναμίες του καπιταλιστικού

συστήματος. Ιστορικά γεγονότα παγκόσμιας εμβέλειας, όπως ήταν οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι, το κραχ του '29, η οκτωβριανή επανάσταση, ο ψυχρός πόλεμος κ.ο.κ. τελικά οδήγησαν στην ευρεία υιοθέτηση στον δυτικό κόσμο του κεϋνσιανισμού, ενός μοντέλου που προέβλεπε το κράτος σε ρόλο «αντισταθμιστικό» (με προνοιακά επιδόματα κτλ) προκειμένου το κεφάλαιο να αναπτύσσεται μεν απερίσπαστο (συνεχίζοντας την αλόγιστη λεηλασία ανθρώπινων και φυσικών πόρων στον λεγόμενο «τρίτο κόσμο»), έχοντας εξασφαλίσει όμως παράλληλα μια αγορά για την απορρόφηση των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών στη δύση και την απαραίτητη αποδοχή του καπιταλιστικού συστήματος. Και πίσω από το «σιδηρούν παραπέτασμα», όμως, το κράτος, με ένα γραφειοκρατικό κόμμα στο ηνδάλιο της εξουσίας, ανέλαβε να ρυθμίζει την παραγωγή και την εκβιομηχάνιση (όπως και όλες τις κοινωνικές σχέσεις), οδηγώντας επί της ουσίας σε έναν ιδιόμορφο «κρατικό καπιταλισμό». Οι πετρελαϊκές κρίσεις κατά τη δεκαετία '70 και η κατάρρευση του πρώην ανατολικού μπλοκ άλλαξαν τα δεδομένα. Χωρίς το «αντίπαλο δέος» και κατόπιν της ύφεσης των κινημάτων του '60, ο καπιταλισμός διεισδύει σταδιακά σε όλους τους παραγωγικούς τομείς και σε όλες τις κοινωνικές σχέσεις παγκοσμίως. Την εποχή της παγκοσμιοποίησης, οι εξελίξεις στο χώρο της τεχνολογίας είναι ραγδαίες, κεφάλαια μεταφέρονται σε δευτερόλεπτα από τη μία άκρη του πλανήτη στην άλλη, οι καπιταλιστικές επιχειρήσεις γίνονται πολυεθνικές-κολοσσοί, ο τριτογενής τομέας (βλ. τραπεζικά προϊόντα) παίρνει το ρόλο που κατείχε κάποτε ο δευτερογενής, τα κέντρα εξουσίας γίνονται ολοένα πιο απρόσωπα, συγκεντρωτικά και υπερεθνικά (με τις κατά τόπους κυβερνήσεις να παίζουν ολοένα και περισσότερο το ρόλο των αναλώσιμων εκτελεστών των πολιτικών που αυτά ορίζουν).

Θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι στο νέο αυτό περιβάλλον το κράτος αποσύρεται, μιας και το πουλόβερ κρατικών παροχών και υπηρεσιών ξηλώνεται και η κρατική περιουσία πουλιέται σε ιδιώτες. Με τη γνωστή χρονοκαθυστέρηση αυτά βιώνουμε εν πολλοίς τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Αλλά αυτό θα ήταν αφελές. Η απόσυρση του κράτους πρόνοιας δεν σημαίνει επουδενί αποδυνάμωση του κράτους αλλά πέρασμα σε μια κεφαλαιοκρατική σχέση με άλλα χαρακτηριστικά. Τα τελευταία χρόνια, κι ενώ τα χαμηλά και μεσαία στρώματα συμπιέζονται βίαια προς τα κάτω, παρατηρούμε να περνάνε μπιρ παρά στα χέρια ιδιωτών επικερδείς κρατικοί οργανισμοί και επιχειρήσεις, να υπογράφονται διακρατικές συμφωνίες που επιτρέπουν στις μεγάλες επιχειρήσεις να αλωνίζουν ανενόχλητες, να δίνουν τα κράτη αφειδώς κολοσσιαία πακέτα οικονομικής στήριξης στις τράπεζες (διογκώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τα κρατικά χρέη, προκειμένου να πληρώσουν τα σπασμένα τα συνήθη υποζύγια). Και σε επίπεδο συμβολισμών να το δούμε, ο βαθμός διαπλοκής κράτους και κεφαλαίου έχει φανεί επανειλημμένως σε διάφορες χώρες με την ανάληψη κυβερνητικών θέσεων από τεχνοκράτες, μεγαλοεπιχειρηματίες (ή αχυρανθρώπους αυτών) και την παράδοση της πολιτικής στα χέρια «ειδικών» τεχνοκρατών και διεθνών οικονομικών οργανισμών ή φόρουμ (βλ. G8).

Το κράτος δεν αποτελεί μια ουδέτερη δομή, αλλά είναι απαραίτητος συναυτουργός των κεφαλαιούχων για την ανάπτυξη και επέκταση του κεφαλαίου σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής. Από αυτή την άποψη λοιπόν, ο ισχυρισμός ότι μια καλή, μη διαπλεκόμενη κυβέρνηση, η οποία θα μεριμνήσει για την αναδιανομή του πλούτου (ή έστω για μια πιο «δίκαιη» κατανομή του βάρους των απωλειών) θα καταφέρει να αλλάξει τα πράγματα αποτελεί μια μεγάλη αυταπάτη. Σε ένα παγκοσμιοποιημένο καπιταλιστικό περιβάλλον, όπου ο βαθμός εξάρτησης της ανθρώπινης ζωής από το κεφάλαιο είναι οριακά απόλυτος, οι επιλογές είναι

εντέλει δύο: σύμπλευση ή ρήξη με τις κεφαλαιοκρατικές σχέσεις. Οι πρόσφατες εξελίξεις στην Ευρώπη, με την ουσιαστική γελοιοποίηση των «αριστερών» ή σοσιαλδημοκρατικών «εναλλακτικών οδών», καταδεικνύουν ότι το πρόβλημα δεν είναι προφανώς ο νεοφιλελευθερισμός αλλά η ίδια η ύπαρξη του καπιταλισμού. Όπου ήρθαν στην εξουσία κόμματα που ευαγγελίζονταν έναν πιο ανθρώπινο, πιο δίκαιο καπιταλισμό (με την τρέχουσα κυβέρνηση στην Ελλάδα να αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα), πολύ γρήγορα φάνηκε ότι στην πράξη εξυπηρετούν τα συμφέροντα ενός καλά οργανωμένου ταξικού μπλοκ, του μπλοκ των κυρίαρχων (στο οποίο εξάλλου αυτές οι κυβερνήσεις άνηκαν). Η ύπαρξη ενός τέτοιου μπλοκ δεν σημαίνει προφανώς ότι δεν υπάρχουν ανταγωνιστικά συμφέροντα και συγκρούσεις ενδοαστικές. Η κατάσταση στη Μέση Ανατολή είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα επίδειξης δύναμης και επιθυμίας επιβολής με σκοπό την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών δυνάμεων της περιοχής. Ωστόσο, απέναντι στις όποιες κινήσεις χειραφέτησης από τα κάτω, ο κόσμος της εξουσίας συνασπίζεται, παραμερίζοντας τις κατά καιρούς διαφορές του. Άλλωστε στα παιχνίδια γεωστρατηγικών συμφερόντων οι μέχρι χθες σύμμαχοι γίνονται εχθροί εν μια νυκτί και τούμπαλιν.

Άλλα πέρα από τη συνεργασία και τη σύγκλιση με το κεφάλαιο, το κράτος είναι μια δομή με δικιά της ατζέντα, που ανεξάρτητα από την εκάστοτε διαχείρισή του και τη συγκεκριμένη κάθε φορά κατεύθυνση που ορίζει, πρόκειται για μια οντότητα που παράγει, αναπαράγει και προωθεί σχέσεις οι οποίες δομούν κοινωνικές πραγματικότητες που πολύ απέχουν από το όραμα της χειραφέτησης. Τα κράτη δημιουργήθηκαν όχι σαν μια αναπόφευκτη λύση για την επιβίωση των κοινωνιών, αλλά ως ένας τρόπος για να μπορεί να επιβληθεί η κυρίαρχη αντίληψη στο κοινωνικό γίγνεσθαι, ελέγχοντας όλο και πιο αποτελεσματικά κάθε πτυχή των κοινωνικών σχέσεων. Επίσης, η ύπαρξη ενός κράτους προϋποθέτει τον προσδιορισμό του σε σχέση είτε με άλλα κράτη είτε με οποιαδήποτε (θεωρητικά) μορφή κοινωνικής οργάνωσης. Προαπαιτεί δηλαδή τη διαφοροποίηση, τη διάκριση, τον ορισμό συνόρων και επομένως μιας επικράτειας, την ανάπτυξη μιας ρητορικής και ενός ιδεολογήματος που να δικαιολογεί την ύπαρξή του καθώς και την ύπαρξη μιας κυρίαρχης αντίληψης, μιας κυρίαρχης κουλτούρας που επιβάλλεται στο σύνολο, ανοίγοντας πόρτες στους διαχωρισμούς, στην περιθωριοποίηση, στον ορισμό εξωτερικών και εσωτερικών εχθρών και στην μετέπειτα αντιμετώπισή τους.

Όλα αυτά υλοποιούνται μέσα από συγκεντρωτικές δομές, εξουσιαστικές σχέσεις και κάθετες διαδικασίες. Μέσω δηλαδή των μηχανισμών που διαθέτει το κράτος για την υλοποίηση των σχεδιασμών του, όπως είναι τα σώματα καταστολής και ασφάλειας, το εκπαιδευτικό σύστημα, τα ΜΜΕ, οι νομοθετικοί θεσμοί, η δικαστική εξουσία, οι θεσμοί εγκλεισμού κτλ. Ανεξαρτήτως λοιπόν του οικονομικού μοντέλου (διότι η ύπαρξη του κράτους δεν προϋποθέτει την ύπαρξη του καπιταλισμού· θα μπορούσε μελλοντικά, όπως έχει συμβεί και στο παρελθόν, να δούμε κράτη να στηρίζουν άλλα κοινωνικοοικονομικά μοντέλα), της εκάστοτε διαχείρισης ή ακόμα και οργάνωσης του κράτους, το αναγνωρίζουμε ως εχθρό της χειραφέτησης, ως κομμάτι του κόσμου της εξουσίας που είναι αντιπαραθετικός με τον κόσμο της ελευθερίας. Δεν μπορεί να υπάρξει ένας κόσμος ισότητας και ελευθερίας όσο υπάρχουν δομές και σχέσεις ιεραρχικές. Ως εκ τούτου ο αγώνας μας δεν στρέφεται μόνο ενάντια στον καπιταλισμό αλλά και ενάντια στα κράτη.

Διεθνής πραγματικότητα

Όσον αφορά την ευρύτερη διεθνή εικόνα, αυτό που παρατηρούμε είναι ότι επικρατεί μια ρευστή κατάσταση. Τα μάτια είναι στραμμένα σε μεγάλο βαθμό στις εξελίξεις στη Μ. Ανατολή, η οποία για άλλη μια φορά μαστίζεται από σφοδρές πολεμικές συγκρούσεις. Για όσο το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο αποτελούν την κινητήρια δύναμη του καπιταλισμού, αναπόφευκτα ο έλεγχος των εκεί πλουτοπαραγωγικών πηγών και εμπορικών δρόμων αποτελεί πρωταρχικό στόχο των παγκόσμιων υπερδυνάμεων, τον οποίο επιδιώκουν με όλα τα μέσα (από ανοιχτές στρατιωτικές επεμβάσεις, τη δημιουργία ή το αβαντάρισμα και τον εξοπλισμό ακραίων θρησκευτικών οργανώσεων, την εγκαθίδρυση καθεστώτων-μαριονέτες, την έξαρση εθνοτικών/θρησκευτικών διαφορών κτλ). Εν προκειμένω, όμως, δεν βλέπουμε όπως την προηγούμενη δεκαετία μια παντοδύναμη ΗΠΑ να ορίζει τις γεωπολιτικές εξελίξεις κατά βάση μόνη της, αλλά παρατηρούμε και άλλες μεγάλες δυνάμεις (βλ. Ρωσία) και τοπικούς παίκτες (όπως η Τουρκία και η Σ. Αραβία) να διαμορφώνουν μια απρόβλεπτη αυριανή εικόνα. Γενικότερα, ενώ την κατάρρευση του πρώην ανατολικού μπλοκ διαδέχτηκε μια περίοδος κατά την οποία οι ΗΠΑ ήταν η αδιαμφισβήτητη παγκόσμια υπερδύναμη, πλέον έχουν αναδειχτεί και άλλα μεμονωμένα κράτη, όπως και διακρατικές συμμαχίες (βλ. BRICS), που διεκδικούν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στις διεθνείς οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις. Σε κάθε περίπτωση, όλες αυτές οι δυνάμεις είναι επί της ουσίας καπιταλιστικές και κινούνται επιθετικά απέναντι στην κοινωνική βάση με στόχο το κέρδος. Το τελευταίο διάστημα το βλέμμα μας είναι στραμμένο σε μεγάλο βαθμό στη Μ. Ανατολή διότι αποτελεί τη σκακιέρα πάνω στην οποία παίζονται έντονοι ενδοσυστημικοί ανταγωνισμοί, με κύριο στόχο τη διασφάλιση των συμφερόντων τους και με την καταστροφή ολόκληρων κοινωνιών ως κομμάτι του σχεδιασμού τους.

Ασταθής είναι επίσης και η εικόνα στη γηραιά ήπειρο, καθώς το οικοδόμημα της ΕΕ ταλανίζεται από εσωτερικές συγκρούσεις και ανταγωνισμούς. Η στρατηγική σύμπραξη των ευρωπαϊκών κρατών μετά τον Β' Π.Π. προσκρούει σε σημαντικές δυσκολίες. Τα ακανθώδη ζητήματα δεν είναι μόνο οικονομικά, με δεδομένο ότι οι πιο αδύναμες οικονομίες ουσιαστικά κατέρρευσαν, αλλά άπτονται και σε ζητήματα πολιτικά, όπως είναι η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, των τρομοκρατικών επιθέσεων σε ευρωπαϊκές μητροπόλεις, καθώς και σημαντικών πολιτικών εξελίξεων στις παρυφές της Ένωσης (βλ. Ουκρανία, Τουρκία). Αυτή τη στιγμή οι φυγόκεντρες τάσεις κερδίζουν ολοένα έδαφος, στη βάση όμως ενός συντηρητικού ευρωσκεπτικισμού και της παρελκόμενης ξеноφοβίας. Παρότι η διάλυση της ΕΕ, όπως και κάθε διακρατικού οργανισμού, θα μπορούσε να θεωρηθεί γενικά κάτι θετικό (διότι, με μια απλουστευτική προοδευτική σκέψη και αφήνοντας στην άκρη πολλές παραμέτρους, λειτουργούν συγκεντρωτικά μεταφέροντας τα κέντρα λήψης αποφάσεων ακόμα πιο μακριά από τη βάση), τίποτα καλό δεν προμηνύουν οι φράχτες στα σύνορα, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης μεταναστών, η έξαρση εθνικιστικού λόγου και ρατσιστικών επιθέσεων, η συνεργασία NATO-FRONTEx, συμφωνίες όπως αυτή με την Τουρκία και πάει λέγοντας. Στο βαθμό που δεν ακούγεται ηχηρά κάποια ριζοσπαστική εναλλακτική, δεν αποτελεί έκπληξη που το ενδεχόμενο κατάρρευσης της συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών ξυπνάει μνήμες από το σκοτεινό παρελθόν.

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Όσον αφορά την Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια έχουν υπάρξει ιδιαίτερα πυκνά σε εξελίξεις και ανατροπές. Μετά τον Δεκέμβρη του '08 και την «αντιεξέγερση» που τον διαδέχτηκε, όπως καθιερώθηκε να ονομάζεται, ακολούθησαν μεγάλες κινητοποιήσεις ενάντια στα μέτρα που

άρχισαν να επιβάλλονται μετά το ξέσπασμα της κρίσης. Από το 2012 πιστεύουμε ότι διαφάνηκε η πορεία προς τη σημερινή κατάσταση κινηματικής ύφεσης και πολιτικού αδιεξόδου. Πέρα από την κόπωση που επέφεραν οι χρόνιες κινητοποιήσεις και η κατασταλτική βία, διάφορα κόμματα (και «κινήματα» που μετατράπηκαν καθοδόν σε κόμματα) επεδίωξαν να καρπωθούν τους αγώνες ή να κεφαλαιοποιήσουν την παρουσία τους σε αυτούς εκλογικά. Ο μεγάλος κερδισμένος υπήρξε ο ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος όχι μόνο έγινε ανεκτός αλλά στηρίχτηκε σε ορισμένες περιπτώσεις από άλλες αριστερές και ριζοσπαστικές δυνάμεις προκειμένου να αποδυναμωθεί εκλογικά η Χρυσή Αυγή και η φασίζουσα πτέρυγα της ΝΔ. Τα αποτελέσματα αυτής της κοντόφθαλμης οπτικής ήταν εν πολλοίς αναμενόμενα. Χωρίς φωνές αντίστασης πλέον, ο ΣΥΡΙΖΑ στρογγυλοκάθισε στην εξουσία και συνέχισε τα πεπραγμένα των προηγούμενων κυβερνήσεων. Κατάφερε να περάσει χωρίς να ανοίξει ρουθούνι όχι μόνο ένα τρίτο μνημόνιο αλλά και μια σειρά μέτρων που επί χρόνια προσέκρουαν σε σθεναρές αντιστάσεις (βλ. ασφαλιστικό). Κατάφερε ακόμα και να επανεκλεγεί ενώ ακύρωσε κάθε προεκλογική του εξαγγελία, με εξόφθαλμα παραδείγματα το κλείσιμο των στρατοπέδων συγκέντρωσης μεταναστών, την παύση της εξόρυξης χρυσού στις Σκουριές, την κατάργηση του ΕΝΦΙΑ, και τόσα άλλα. Επιπλέον, αυτό το έκανε συμπράττοντας με ψεκασμένους πατριώτες, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη νοσηματοδότηση του τι σημαίνει αριστερά στις μέρες μας. Το ιστορικό αυτό βάρος προφανώς θα το επωμιστούν όλες οι αριστερές και ριζοσπαστικές δυνάμεις.

Από τη δική μας οπτική, προφανώς δεν αποτελεί καμία έκπληξη που η κυβέρνηση συντάχθηκε με την καθεστυκία τάξη και συνέχισε το έργο των προκατόχων της, μιας και οι ρεφορμιστικές δυνάμεις είναι πάντα συστημικές. Το ίδιο το σύστημα τις προωθεί, όταν οι συνθήκες το απαιτούν, διότι αναχαιτίζουν την επαναστατική προοπτική. Η ιστορία αποδεικνύει ότι ο καπιταλισμός δεν μεταρρυθμίζεται, δεν βελτιώνεται, μόνο ανατρέπεται. Καμία ευνοϊκή μεταρρύθμιση μέσα από τους κόλπους του καπιταλιστικού συστήματος δεν μπορεί να υπάρξει για όσους βιώνουν την καταπίεση και την εκμετάλλευση στο πετσί τους. Οι επιλογές είναι εντέλει δύο: σύμπλευση ή ρήξη με τις κεφαλαιοκρατικές σχέσεις. Το στοίχημα για μας, και το μεγάλο ερώτημα, παραμένει πώς το κίνημα θα πάρει πάλι σάρκα και οστά, όχι για να αποσυρθεί στις επόμενες εκλογές, ούτε για να στελεχώσει μπλοκ-σούπες όπως αυτά που είδαμε να δημιουργούνται στις πλατείες ή με αφορμή το δημοψήφισμα. Αναφερόμαστε σε ένα κίνημα με σαφή ταξικό προσανατολισμό, το οποίο θα κινείται συνειδητά ενάντια στις κεφαλαιοκρατικές σχέσεις και στα τερατουργήματα που αυτές γεννούν, όπως ο φασισμός, ενώ παράλληλα θα δομεί από τα κάτω υποδομές και σχέσεις με όρους ισοτιμίας και αλληλεγγύης.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ

Μια ανάλυση της συγκυρίας θα ήταν ελλιπής χωρίς να αναφερθούν τα ελπιδοφόρα μηνύματα που στέλνουν οι απανταχού αγώνες και αντιστάσεις, παρά τις εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες. Η πραγματικότητα που ζούμε δεν διαμορφώνεται μόνο από την κίνηση της κυριαρχίας. Αντιθέτως, οι αντιστάσεις, οι αγώνες και οι επαναστάσεις που διεξάγουν οι από τα κάτω ορίζουν εξίσου τον ρου της ιστορίας. Καθώς το μπλοκ της εξουσίας, όπως έχει περιγραφεί παραπάνω, προσπαθεί να επιβληθεί όλο και πιο δυναμικά στους καταπιεσμένους σε όλο τον κόσμο, στην τάξη των από τα κάτω, ληηλατώντας παράλληλα τον φυσικό κόσμο στο πλαίσιο του ίδιου σχεδιασμού (εκείνου του κέρδους, του ελέγχου, της καταστροφής), οι αντιστάσεις όχι μόνο στέκονται εμπόδιο αλλά εμπεριέχουν εν σπέρματι τα προτάγματα για μια διαφορετική κοινωνία.

Προσπαθώντας να αντλήσουμε συμπεράσματα από τους αγώνες του χθες και του σήμερα, όπου αυτοί ξεσπούν και στο βαθμό που τους αντιλαμβανόμαστε, θα λέγαμε ότι νικηφόρα έκβαση και προοπτική φαίνεται να έχουν οι αγώνες με σαφείς στοχεύσεις, συγκεκριμένη στρατηγική και οι οποίοι οργανώνονται στη βάση μιας συνολικής αντίληψης για την κοινωνική πραγματικότητα. Πρόκειται επίσης για αγώνες των οποίων τα χαρακτηριστικά και η οργάνωση είναι αποτέλεσμα ζυμώσεων σε βάθος χρόνου. Τα πλέον ελπιδοφόρα μηνύματα έρχονται από τα καρακόλ των ζαπατίστας και τα καντόνια της Βόρειας Συρίας. Οι αγώνες αυτοί έθεσαν εξ αρχής το ζήτημα της κοινωνικής οργάνωσης, συγκροτήθηκαν με βάση ένα συγκεκριμένο συλλογικό όραμα και οργανώθηκαν επιμελώς μες στα χρόνια. Παράλληλα όμως δεν έμειναν προσκολλημένοι στην αφετηρία τους, αλλά τόλμησαν να αναπροσαρμόσουν αναλύσεις και στρατηγικές, υιοθετώντας σταδιακά μια πιο ελευθεριακή κατεύθυνση, καθώς εξελίσσονται βήμα βήμα συνδέοντας τη θεωρία με την πράξη.

Πέρα όμως από αυτά τα παραδείγματα, σε όλο τον κόσμο υπάρχει αναβρασμός καθώς οι από τα κάτω παλεύουν να εμποδίσουν την περαιτέρω εκμετάλλευση της εργασιακής τους δύναμης, να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους, να προστατεύσουν τις κοινότητές τους και τη φύση. Οι κοινωνικοί-ταξικοί αγώνες δεν αποτελούν μεμονωμένα περιστατικά στον παγκόσμιο χάρτη· αντιθέτως, ο κάθε αγώνας που ξεσπάει είναι ένα ψηφιδωτό στο μωσαϊκό του διαχρονικού αγώνα για αξιοπρέπεια, χειραφέτηση, ελευθερία. Παρά το αναβαθμισμένο του οπλοστάσιο, το μπλοκ της εξουσίας είναι ανίκανο να εξουδετερώσει τις ανάγκες και τις επιθυμίες από τις οποίες εκκινεί κάθε αγώνας, να εξατμίσει το αίμα και τον ιδρώτα των κατακτήσεών μας και τη δίψα μας για ζωή.

Αναφέρουμε ενδεικτικά την εξέγερση στη Γαλλία, την επαναστατική προσπάθεια στη Συρία, τους αγώνες για το νερό στη Βολιβία, τους αγώνες στα ορυχεία στο Περού και στη Νότια Αφρική. Έχουν υπάρξει τα τελευταία χρόνια επίσης σημαντικοί αγώνες στην Ελλάδα, στη Β.Α. Χαλκιδική, για τις ανεμογεννήτριες στην Κρήτη, για τους ΧΥΤΑ στη Λευκίμμη της Κέρκυρας και στην Κερατέα. Όλες αυτές οι αντιστάσεις έχουν αξία διότι δίνουν μια συνέχεια στον αγώνα και δεν αφήνουν να σιγήσουν οι φωνές της αντίστασης. Αυτούς τους μερικούς αγώνες όχι μόνο δεν τους υποτιμούμε αλλά θεωρούμε ότι είναι οι πέτρες με τις οποίες χτίζεται η γέφυρα προς μια άλλη κοινωνία. Μέσα σε τέτοιους αγώνες αποκτάται πολύτιμη εμπειρία και πλάθονται συνειδήσεις, πηγαίνοντας τα πράγματα ένα βήμα πιο πέρα.

Παρότι όμως παρατηρούμε συνεχώς να ξεπηδούν αγώνες, στην πλειοψηφία τους φτάνουν έως κάποιο σημείο και μετά ατονούν, αν και οι συνθήκες ολοένα χειροτερεύουν. Πιστεύουμε ότι αυτό οφείλεται όχι μόνο στην καταστολή αλλά και στα εγγενή αδιέξοδα των ίδιων των αγώνων. Ένας αγώνας είναι θνησιγενής όταν η συσπείρωση αγωνιστών γίνεται με βάση το «ενάντια», χωρίς να τους συνέχει ταυτοχρόνως και κάποια συλλογική κατάφαση. Όπως επίσης έχουν ημερομηνία λήξης οι αγώνες που θέτουν έναν συγκεκριμένο στόχο, εφόσον τα υποκείμενα που συμμετέχουν δεν διερευνήσουν την πιθανότητα να συνεχίσουν τον αγώνα για κάποιον νέο κοινό στόχο, ευρύτερο και συνολικότερο. Εξίσου σημαντική είναι η σύνδεση με άλλους αγώνες. Η σύνδεση είναι αυτή που δίνει προοπτική και δυναμική, που έχει ως αποτέλεσμα, αντί να φαίνονται μακρινοί και άσχετοι άλλοι αγώνες, να τους αντιλαμβανόμαστε ως κομμάτι του δικού μας αγώνα, ως κοινές κινήσεις των από τα κάτω για χειραφέτηση και ελευθερία.

Από την (αυτο)κριτική στην ανασυγκρότηση του κινήματος...

Όσον αφορά τον ελλαδικό χώρο, το προηγούμενο διάστημα δεν διαφάνηκε στο εσωτερικό του κινήματος μια αντίρροπη πολιτική δύναμη ανάλογη των περιστάσεων, με αποτέλεσμα η δυναμική του να ξεθυμάνει. Γενικά, το κίνημα δεν κατάφερε να συνολικοποιήσει τις αρνήσεις και να περάσει από επιμέρους αιτήματα και αγώνες σε πιο συνολικά περιεχόμενα, λειτούργησε κατακερματισμένα και ετεροχρονισμένα, χρησιμοποίησε πολύ περιορισμένες πρακτικές που δεν ήταν αντίστοιχες της καταστολής, και δεν κατάφερε πιο ανατρεπτικές κινήσεις (π.χ. σαμποτάζ στην Χαλκιδική ή απεργία διαρκείας Χαλυβουργών) να γενικευθούν, να συγχρονιστούν, να κλιμακωθούν. Πέραν τούτου, ενώ λείπει η οργάνωση ενός ριζοσπαστικού ταξικού κινήματος, την ίδια στιγμή επικρατεί ένας ενδοταξικός κανιβαλισμός σε πολλές μορφές και με πολλές προεκτάσεις, που ευνοεί την κυριαρχία.

Ειδικά για τον αναρχικό χώρο, θεωρούμε ότι η στάση του από ένα σημείο και πέρα ήταν πλήρως αναντίστοιχη των περιστάσεων. Αντί να οξύνει και να κλιμακώσει τον αγώνα, σε διάφορες στιγμές, με αποκορύφωμα το δημοψήφισμα, στήριξε εκών άκων τα σχέδια της κυριαρχίας.

Στην παρούσα λοιπόν συγκυρία «αριστερής διαχείρισης» και συναίνεσης, με το κίνημα αποδυναμωμένο και αποδεκατισμένο, οι αναρχικοί/ές καλούμαστε να δούμε πώς θα θέσουμε πειστικά την επαναστατική προοπτική, πώς θα υπάρξει και πάλι πίστη στον αυτοοργανωμένο αγώνα, στην αλληλεγγύη και την αυτενέργεια, πώς θα επιβιώσουν και θα ενδυναμωθούν οι συλλογικότητες και οι δομές που παραμένουν ακόμα ζωντανές.

Από τη δική μας πλευρά προκρίνουμε την ενεργή συμμετοχή στους κοινωνικούς-ταξικούς αγώνες και δομές, με συνέχεια και συνέπεια, στην κατεύθυνση της σύνδεσης και της ριζοσπαστικοποίησής τους, καθώς και της συνολικοποίησης των προταγμάτων τους, προσπαθώντας το συνεκτικό τους στοιχείο να εξελιχθεί από ένα συγκεκριμένο μερικό αίτημα σε ένα ευρύτερο κοινωνικό σχέδιο. Ένα κοινωνικό σχέδιο καθολικό, πανανθρώπινο, διεθνιστικό. Επίσης, θεωρούμε σημαντικό να επανέλθει η ταξική ανάλυση δυναμικά στο προσκήνιο και να γίνουν ευδιάκριτες οι ριζοσπαστικές φωνές, που τώρα έχουν κουκουλωθεί από τις ρεφορμιστικές. Στρατηγικές συμπράξεις και συμμαχίες, με ευδιάκριτες τις πολιτικές διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό τους, μπορούν να βοηθήσουν στην πιο αποτελεσματική κοινωνική παρέμβαση.

Πέρα όμως από τη σχέση των αναρχικών με το υπόλοιπο κίνημα, θεωρούμε σημαντική την ανασυγκρότηση και στο εσωτερικό του αναρχικού χώρου.

Απαραίτητη προϋπόθεση για να δημιουργηθεί ένα αναρχικό κίνημα ικανό να λειτουργήσει προωθητικά και διεξοδικά είναι η οργάνωσή του στην κατεύθυνση της παρέμβασης (και στο εσωτερικό του κινήματος και σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο) με βάση μια κοινά χαραγμένη στρατηγική. Μια στρατηγική που θα θέτει στο προσκήνιο την επαναστατική προοπτική πειστικά, ενώ παράλληλα θα υφαίνει ένα σαφές πολιτικό σχέδιο, το οποίο θα απαντάει συγκεκριμένα στην κάλυψη των αναγκών μας τόσο στο σήμερα όσο και στο αύριο που επιδιώκουμε. Ένα σχέδιο επίκαιρο και ρεαλιστικό που θα εμπνεύσει την οργάνωση ενός ριζοσπαστικού ταξικού κινήματος, αποφασισμένου να επιδιώξει βαθιές τομές.

Το ζήτημα της οργάνωσης του ριζοσπαστικού, ανταγωνιστικού, επαναστατικού χώρου αποτελεί διαρκές στοίχημα για τους αγωνιστές και ειδικά για τους αναρχικούς. Παραμένει πάντοτε επίκαιρο και γίνεται όλο και πιο επιτακτικό καθώς το μπλοκ εξουσίας συσπειρώνεται. Με βάση τη δική μας αντίληψη, για να δημιουργηθεί ένας κόσμος δικαιοσύνης, αξιοπρέπειας και ελευθερίας είναι απαραίτητη η καταστροφή του υπάρχοντος συστήματος. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος απαλλαγής από αυτό. Πιστεύουμε ότι οι αναρχικοί/ές μπορούμε και οφείλουμε να βελτιώσουμε τη θέση μας στη σκακιέρα της ανοιχτής σύγκρουσης με το κράτος και το κεφάλαιο, προτείνοντας ένα σαφές επαναστατικό πρόγραμμα, το οποίο θα δίνει προοπτική στον αγώνα για την κοινωνική επανάσταση.

Υπογραμμίζουμε λοιπόν την ανάγκη ο αναρχικός χώρος να αποκτήσει την απαραίτητη πολιτική συγκρότηση ώστε να καλύψει με επίκαιρο λόγο και σύγχρονα εργαλεία το κενό ανάμεσα στο σήμερα και στο αύριο, επικαιροποιώντας κατά καιρούς τη στρατηγική του από τις εμπειρίες αγώνα. Προφανώς αυτό μπορεί να επιτευχθεί μεταξύ κομματιών που μοιράζονται συγγενείς πολιτικές αναλύσεις και αντιλήψεις.

...με όραμα την αναρχία και τον κομμουνισμό

Με δεδομένο ότι μια κοινωνική επανάσταση δεν μπορεί να γίνει από τη μία στιγμή στην άλλη, αλλά μέσα από μικρές διεργασίες στο σήμερα, ως αναρχικοί/ές συμμετέχουμε στους αγώνες όπου αυτοί ξεσπούν, στις γειτονιές, στους χώρους εργασίας, προσπαθώντας να συνενωθούν όλα αυτά τα επιμέρους μέτωπα. Προσπαθούμε να δώσουμε ζωή σε δομές που θα αντικαταστήσουν την εξάρτησή μας από τις κεφαλαιοκρατικές σχέσεις, είτε αφορούν την επιβίωση (παραγωγή, τροφή, υγεία) είτε την ανθρώπινη δημιουργία και ψυχαγωγία. Παράλληλα, μιας και ο καπιταλισμός δεν είναι απλώς ένα οικονομικό σύστημα, αλλά πρωτίστως οι κοινωνικές σχέσεις που επιβάλλει και τις οποίες εσωτερικεύουμε, επιδιώκουμε την αντικατάσταση των σχέσεων που συνέχουν τον τωρινό κοινωνικό ιστό με σχέσεις άλλης αφετηρίας και άλλης ποιότητας.

Μακροπρόθεσμα, η δική μας συλλογικότητα οραματίζεται μια αναρχοκομμουνιστική κοινωνία. Μια κοινωνία ενεργή, χειραφετημένη και αυτοδιευθυνόμενη, η οποία θα λειτουργεί στη βάση της αλληλοβοήθειας, από τον καθένα ανάλογα με τις δυνατότητές του προς τους άλλους ανάλογα με τις ανάγκες τους. Μια κοινωνία όπου η κάλυψη των αναγκών και η λήψη αποφάσεων είναι συλλογική μέσα από κολλεκτίβες και κομμούνες. Μια κοινωνία οργανωμένη από τη βάση της, χωρίς κέντρα εξουσίας και ιεραρχικές δομές. Μια κοινωνία που θα αναγνωρίζει και θα σέβεται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε κομματιού της, χωρίς διακρίσεις. Μια κοινωνία στην οποία όλοι θα είναι ίσοι, ελεύθεροι να ικανοποιήσουν προσωπικές και συλλογικές επιθυμίες και ανάγκες, καλλιεργώντας ένα συλλογικό κοινωνικό έδαφος.

Εκ πρώτης όψεως η αναμέτρηση με την κυριαρχία θυμίζει κάτι από Δαβίδ και Γολιάθ, με την κοινωνία να φαντάζει εντελώς αδύναμη μπροστά στο τέρας με την υπεροπλία και τα think tanks, με το παρακράτος και τη μαφία, με τις δομές καταστολής, χειραγώγησης και εκφοβισμού. Παρ' όλα αυτά, η πίστη μας στην επανάσταση και στον αγώνα δεν εφορμάται μόνο από τη δύναμη που δίνει το δίκαιο αλλά και από τη δύναμη της ιστορίας. Από τη δύναμη που μας δίνουν τα αδέρφια μας σε κάθε σημείο του πλανήτη και σε κάθε ιστορική στιγμή όπου κατάφεραν να πραγματώσουν την οργάνωση των από τα κάτω σε ένα ισχυρό μπλοκ αντεπίθεσης, αγωνιζόμενοι

για έναν κόσμο ισότητας, ελευθερίας και αλληλεγγύης, από τα κομμουνιστικά κινήματα του μεσαίωνα, την ισπανική επανάσταση και τις εξεγερμένες ζαπατίστικες κοινότητες έως τους κούρδους αντάρτες στα απελευθερωμένα εδάφη της Συρίας. Με όπλο την αυτοοργάνωση και την αξιοπρέπεια προχωράμε τον αγώνα για την κοινωνική επανάσταση, τον κομμουνισμό και την αναρχία.

Πάτρα, Σεπτέμβριος 2016

Αναρχική Συλλογικότητα «Ατραπός»